

VII. AVATUS JA LÄBIPAISTVUS

Eesti Pank tegutseb talle seadusega antud mandaadi alusel ja vastutab oma tegevuse eest otseselt rahva ees. Seda nii rahapoliitikat teostades, pangajärelevalvet korraldades kui muid ülesandeid täites. Seega on Eesti Panga, nagu teistegi maailma keskpankade jaoks oluline avalikkust oma tegevusest võimalikult laialt informeerida. Nii rahvusvahelisel tasandil kui Eestis kujunesid 1999. aastal märksõnadeks *avatus* ja *läbipaistvus* ning neist on Eesti Pank oma tegevuses ka edukalt lähtunud.

Head tavad tagavad andmete võrreldavuse

Avalikustamine ja läbipaistvus on oluliseks komponendiks kogu maailma uues finantsarhitektuuris. Sellises finantsarhitektuuris, mis peab välistama suurte ja ulatuslike kriiside kordumise rahamaailmas, nagu seda seni ikka ja jälle on juhtunud. Operatiivne, hõlpsasti kättesaadav ja kergelt tõlgendatav majandus- ja pangandusinformatsioon on kogu ühiskonna huvides.

Et riigid lähtuvad oma majandus- ja finantspoliitikas erinevaist tavadest, siis on saavutatud tulemusi sageli kahjuks raske võrrelda. Seetõttu on Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) võtnud eesmärgiks töötada välja **ühtsed standardid**. Konkreetse riigi tegevust hinnatakse siis selle järgi, kui suures ulatuses vastab see kokku lepitud rahvusvahelisele standardile. Selliste standardite ehk nn heade tavade järgimine suurendab elluviidava poliitika avatust ja mõistetavust ning teisalt ka teostajate vastutust selle poliitika eest.

Heade tavade väljatöötamine toimub mitmes etapis, valdkondade kaupa. 1996. aastal valmis IMFil raamistik statistiliste andmete avaldamise regulaarsuse ja ajakohasuse kohta ehk **andmeesitusstandard** (SDDS). 1998. aastal töötati välja **fiskaalpoliitika** avatuse head tavad. Need võimaldavad valitsustel suurendada eelarvepoliitika läbipaistvust ning kiiremini ja efektiivsemalt probleeme lahendada.

1999. aastal lepidi IMFi raames kokku **raha- ja finantspoliitika** avatuse heade tavade osas. Nende eesmärk on suurendada finantspoliitika alase informatsiooni kättesaadavust ning luua parimad standardid rahapoliitika eesmärkide ja otsustusmehhanismide avatuse tagamiseks. Samalaadne raamistik on edaspidi kavas välja töötada ka muude valdkondade kohta.

Eesti Pank on ühemõtteliselt seadnud eesmärgiks järgida häid tavasid kõigis rahapoliitika valdkondades, samuti pangajärelevalves. Panga poolt avaldatav informatsioon vastab suures osas rahvusvaheliselt aktsepteeritud IMFi standardile. Mitmes valdkonnas võib aga kindlalt väita, et Eesti Pank on kolleegidest isegi ette jõudnud. Näiteks osaleb pank Rahvusvahelise Valuutafondi pilootprojektis, mille käigus avalikustatakse IMFi poolt koostatavad ülevaated nii Eesti majanduspoliitilise programmi elluviimise kohta kui ka fondi hinnangud majanduse arengutendentside osas üldisemalt.

Euroopaga kõrvutatav

Ka tegevuse avalikustamisel ning läbipaistvamaks muutmisel langevad Eesti Panga põhimõtted ühte nii Rahvusvahelise Valuutafondi kui Euroopa Keskpanga (EKP) praktikaga. Selleks, et EKP otsused oleksid võimalikult läbipaistvad, avalikustab pank oma rahapoliitika strateegia. Euroopa Ülemkogu majandus- ja rahandusajade nõukogule ja Euroopa Parlamendile esitatakse panga aastaaruanne. EKP presidenti ja juhatuse liikmeid võidakse ära kuulata Europarlamendi komisjonides, panga president esineb parlamendi ees vähemalt neli korda aastas. Iga kuu annab EKP välja oma bülletàäni, kus tutvustatakse ka majanduse neid arengutendentse, millest nõukogu otsused on johtunud. Pärast EKP nõukogu istungit toimub pressikonverents. Presidendi poolt sellel peetav ulatuslik, nõukogu otsuseid kommenteeriv, istungi protokoll laadis sõnavõtt avaldatakse ka Internetis.

Arvestades Eesti Panga ja EKP praktika sarnasust oma tegevuse ja otsuste avalikustamisel, polegi midagi ootamatut selles, et **1999. aasta septembris Londonisse rahvusvahelisel konverentsile kogunenud eksperdid tunnistasid keskpanga otsustest teavitamise, üldsuse informeerimise ning pangajärelevalve alase teabe järgi Eesti Panga ning Leedu ja Tšehhi panga kõige läbipaistvama tegevusega keskpangadeks Kesk- ja Ida-Euroopas. Neid hinnati kõrgemalt ka mitmest Lääne-Euroopa keskpangast.**

Eesti Pank on oma otsustustes maksimaalselt avatud

Eeltoodud tunnustuse põhjuseks on fakt, et **Eesti Pank selgitab kõiki olulisemaid rahapoliitilisi otsuseid ning tutvustab oma majandusanalüüse, -hinnanguid ja -prognoose.** Selleks korraldatakse regulaarselt **seminare ning laiendatud osavõtjaskonnaga pressikonverentse.** Viimased toimusid 1999. aastal kõigi Rahapoliitiliste Ülevaadete (RPÜ) ilmumise järel. Regulaarseid majandus- ja rahapoliitilisi ülevaateid korraldatakse ka Riigikogu fraktsioonidele, valitsuse liikmeile, muude riigiasutuste esindajaile, samuti tööandjate ja töövõtjate ühendustele ning erialaliitudele ja kommertsbankade klientidele.

Tavapärastel toimub pressikonverents ka iga aasta kevadel panga vastvalminud **aastaaruande** laiemaks tutvustamiseks. Sagedasemaks on muutunud **Eesti Panga juhtivtöötajate avalikud esinemised** meedias, eesmärgiga selgitada keskpanga poliitikat, langetatud otsuste põhjusi ja tulemusi. Olulisel kohal on ka **Eesti Panga nõukogu töö ja otsuste operatiivne valgustamine pressiteadete kaudu.** Üldjuhul ei piirdu panga teated faktide loeteluga, vaid sisaldavad ka selgitusi ning kommentaare.

Pangandusinfo kvaliteetsemaks vahendamiseks avalikkusele on Eesti Pank korraldanud **majandusajakirjanike täiendõpet**, mille teemad on valitud koos ajakirjanikega ning lektoreiks on olnud panga spetsialistid. See praktika jätkub ka 2000. aastal.

Olulist osa soodsa pinnase loomisel pangandusalase info paremaks mõistmiseks tulevikus etendab **keskpanga juhtide ning spetsialistide tegevus õppejõudude ja lektoritena.** Eesti Panga nõustajamissioonist tulenevalt osales 1999. aastal 35 keskpanga töötajat mitmesuguste rahvusvaheliste ja kodumaiste komiteede, komisjonide ja töögruppide tegevuses ning erialastes ühendustes.

Kvalitatiivsed muutused panga trükistes

1999. aasta oli murranguline keskpanga trükiste struktuuri ümberkorraldamisel. Selle eesmärk oli tõsta panga väljaannete kvaliteeti, pakkudes pidevalt analüütilist informatsiooni nii spetsialistidele kui ka laiale avalikkusele. Alates 1999. a teisest poolaastast koostab keskpank **Rahapoliitilist Ülevaadet** varasema pooleaastase tsükli asemel kord kvartalis. See on kompleksne analüüs, mis hõlmab hinnangut väliskeskkonna mõjudele, reaalmajanduse, raha- ja krediidituru ning finantsvahendajate tegevuse analüüsi. Ka selgitatakse RPÜs olulisemaid rahapoliitilisi dokumente, majandusotsuste ja -sündmuste tausta, Eesti ning ELi rahapoliitilist strateegiat.

1999. aastal reformitud, 2000. aasta märtsist uuenevas **Eesti Panga Bülletäänis** avaldatakse regulaarselt ülevaateid riigi maksebilansist ja rahvusvahelisest investeerimispositsioonist, olulisemate rahapoliitiliste sündmuste ja dokumentide kroonikat, ka tähtsamaid dokumente tervikuna koos kommentaariga. Lisaks hakkab keskpank bülletäänis pakkuma erinevaid majandus- ja rahapoliitilisi ülevaateid ning panga juhtkonna tähtsamate esinemiste tekste. Senisest mahukam pangandusalane ja makromajandusstatistika on bülletääni tellijaile kättesaadav iga kuu trükituna ning pidevalt uuendataval kujul panga veebilehel¹. Operatiivset infot avaldatakse **teabelehtedes**.

Olulisemad Eesti Panga normatiivaktid ilmuvad regulaarselt Riigi Teataja Lisas. 1999. aastal algas ka panga tähtsamate määruste selgitamiseks koostatud seletuskirjade avaldamine nii elektroonselt kui trükitud kujul (bülletäänis). Taas ilmuma hakanud **Eesti Panga Toimetiste** seerias avaldatakse kokkuvõtteid panga majandusalastest uurimustest. Kõik panga perioodilised trükised on saadaval avalikes, kõrg- ja majanduskoolide ning riigiasutuste raamatukogudes.

Lisaks andis Eesti Pank oma 80. tegevusaastal välja kaks retrospektiivset teost panga tegevusest ja riigi majanduse arengust enne Teist maailmasõda. Kolmas osa raamatusarjast **Eesti Pank 1919-1999** valmis 2000. aasta esimestel päevadel – keskpanga taasasutamise kümnendaks juubeliks. Kaante vahele jõudis ka ülevaatlikult keskpanga tegevust ja ajalugu tutvustav raamat "Eesti Pank" ja brošüür kõigist seniseist Eesti Panga presidentidest.

Kasutades tehnoloogia võimalusi

Otseste kokkusaamiste ja panga trükiste kõrval tähtsustuvad avalikkusega suhtlemisel üha enam **uuel tehnoloogial, eeskätt veebimaterjalidel põhinevad kontaktid**. Eesti Panga avalik veebileht sai alguse juba 1995. aastal, olles keskpankade seas üks esimesi. On loomulik, et kiirelt arenevas tehnoloogiamailmas, kus pakutakse järjest kasutajasõbralikumaid lahendusi, muutub pidevalt ka keskpanga veebileht.

1999. aastal sai Eesti Panga avalik veebileht uue kujunduse ja temajaotuse, mis oluliselt lihtsustab kasutaja tegevust. Tekstid ja tabelid on nüüd olemas mitmegi uue, ent väga vajaliku valdkonna kohta. Korraldati ka avalik konkurss Eesti Panga veebilehe edasiseks tehnoloogiliseks uuendamiseks ja haldamiseks.

Täielikult uuendatud kontseptsiooni kohaselt lisandub 2000. aastal veebi **valuutakursside ja statistiliste näitajate süsteem spetsialistidest kasutajaile**. Edasi areneb ka laiale avalikkusele mõeldud veebileht. Uuendused peaksid eelduste kohaselt näha olema 2000. aasta esimesel poolel.

¹ Vt <http://www.ee/epbe/>.